

Guia de Geografia humana de l'Àsia oriental

Muriel Gómez Pradas (coordinadora)
Pablo Pareja Alcaraz
Alexandra Prats Armengol
Joan Ribas Sebastián

PID_00158404

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Muriel Gómez Pradas

Llicenciada en Geografia i Història, especialitat Història de l'Art, per la UB. Ha estat conservadora al Museu Etnològic de Barcelona, on va ser comissària de l'exposició "Itadakimasu. Cultura i alimentació al Japó" (2000-2001). Com a docent, ha estat professora a la Facultat d'Humanitats de la UPF i ha impartit classes i cursos en diverses universitats, com les de Saragossa i Terol. Actualment és professora dels Estudis de l'Àsia Oriental de la UOC.

Pablo Pareja Alcaraz

Llicenciat en Ciències Polítiques (UPF) i màster en Estudis europeus (London School of Economics) i en Relacions internacionals d'Àsia (Universitat de Georgetown). Professor de Política exterior xinesa i Relacions internacionals a la Universitat Pompeu Fabra i consultor dels Estudis de l'Àsia Oriental de la UOC. Ha treballat també en la Divisió de l'Àsia de Human Rights Watch i en el Comitè Electoral de Cambodja.

Alexandra Prats Armengol

Llicenciada en Humanitats i Estudis de l'Àsia oriental per la UPF i la UAB. Ha dut a terme tasques docents i de recerca a l'Escola Superior de Comerç Internacional i a la Facultat d'Humanitats de la UPF. Ha treballat en diverses institucions culturals tant a la Xina com a Barcelona, on va coordinar l'exposició "Els grans viatges de Zheng He" (2008-2009). La seva recerca actual està centrada en el procés d'incorporació del Yunnan dins la Xina. Actualment és consultora dels Estudis de l'Àsia Oriental de la UOC.

Joan Ribas Sebastián

Llicenciat en Ciències Polítiques (UAB) i màster en Cooperació i estudis internacionals (Fundació CIDOB). Consultor dels Estudis de l'Àsia Oriental de la UOC i tècnic de l'Agència de Cooperació de les Illes Balears i de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament.

Primera edició: setembre 2010

© Pablo Pareja Alcaraz, Alexandra Prats Armengol i Joan Ribas Sebastián.

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2010

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Disseny: Manel Andreu

Realització editorial: Eureka Media, SL

ISBN: 978-84-693-3829-2

Dipòsit legal: B-30.861-2010

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Introducció

La guia de l'assignatura *Geografia humana de l'Àsia oriental* està estructurada entorn dels sis mòduls en què es divideix l'assignatura. Aquests mòduls són "L'espai geogràfic de l'Àsia", "La població a l'Àsia oriental", "Diversitat ètnica i formes de vida a l'Àsia oriental", "Geografia econòmica de l'Àsia oriental", "Geografia urbana i medi ambient a l'Àsia oriental" i "La geografia política de l'Àsia oriental", i en cada un trobareu:

- 1) Actualització de dades i informacions que s'han vist modificades amb el pas dels anys.
- 2) Seguiment d'un criteri unificat en la manera de citar els noms referits a indrets geogràfics i noms propis de l'Àsia oriental en els materials didàctics.
- 3) Actualització de les referències bibliogràfiques.

Pel que fa a l'actualització de dades, ordenades seguint la seqüència de les pàgines dels mòduls per a facilitar l'ús d'aquesta guia als estudiants, s'ha fet seguint el criteri d'utilitzar, sempre que ha estat possible, les dades publicades a webs especialitzats o d'organismes oficials (Unesco, FAO, Banc Mundial, etc.). Aquesta opció us permetrà tenir accés directe als enllaços d'unes fonts que s'actualitzen periòdicament, fet que us permetrà un accés fàcil i directe per a utilitzar i actualitzar vosaltres mateixos les dades publicades en aquesta guia. L'equip docent de l'assignatura creiem que aquesta qüestió és bàsica, tenint en compte les característiques pròpies de l'assignatura, en què les dades de població, econòmiques, etc. varien amb una rapidesa que en fa impossible l'actualització immediata en format paper.

Un aspecte que cal remarcar i que sempre s'ha de tenir molt present quan es consulten dades estadístiques sobre la Xina és quins territoris comprèn la font, ja que si no, es corre el perill de duplicar dades o que siguin incompletes: algunes vegades, per exemple, s'inclou Taiwan dins el còmput total de la Xina, d'altres es compta per separat; com també és força freqüent que Hong Kong i Macao es tractin de manera independent. Fixeu-vos també que de vegades hi ha una presència desigual dels diferents països de l'Àsia oriental en aquesta guia, i no es deu a criteris particulars sinó bàsicament a la dificultat d'obtenir dades fiables i actualitzades d'entitats polítiques com Corea del Nord i Taiwan.

En aquesta guia també ens hem volgut assegurar que al llarg de tots els materials es respecta el criteri establert per a denominar indrets geogràfics i noms propis de l'Àsia oriental en els materials didàctics de l'assignatura *Geografia humana d'Àsia oriental*, i també hem corregit algunes errates que s'havien identificat en aquests materials. Cal tenir en compte que, tal com es comenta en

el mòdul "L'espai geogràfic de l'Àsia oriental", a la Xina és possible trobar denominacions molt diferents referides a un mateix lloc: pel simple fet que han derivat de llengües distintes o de dialectes diferents (en el cas del xinès, per exemple, del mandarí, cantonès, etc.), o per la dificultat implícita de transcriure en caràcters llatins uns fonemes sovint inexistents en les llengües europees, etc. Això ha generat una gran diversitat en les formes escrites dels topònims de l'Àsia oriental. Els criteris que s'han seguit per a donar coherència a aquests noms geogràfics són els següents:

1) En el passat tots els pobles han tendit a traduir o a adaptar a la seva llengua els noms geogràfics dels llocs que ocupaven, visitaven sovint o consideraven importants. D'acord amb això, actualment els topònims i antropònims que tenen una forma ortogràfica tradicional en català amb un ampli ús i reconeixement poden conservar-la, en detriment de la seva forma en Pīnyīn, Rōmanji o Romaja (transcripcions oficialment reconegudes a l'alfabet llatí del xinès, el japonès i el coreà respectivament), mentre que la resta de noms de persones i d'indrets geogràfics s'han de reproduir en la forma original, transcrivint-los si cal. Per exemple, la Xina, el Japó, Corea, Pequín, Tòquio, el Tibet, Mongòlia Interior; però: Xinjiang, Taiwan, Honshū, Shikoku, Hong Kong, Shanghai.

2) En el cas de topònims sense nom tradicional en català que tinguin una doble denominació cooficial, és més respectuós i per tant preferible optar per la denominació autòctona (per exemple, illa *Cheju*, en lloc d'illa *Saishū*).

3) Pel que fa als noms d'accidents geogràfics i de vies públiques, la tendència general és traduir-ne el nom comú (riu, serralada, desert, altiplà, carrer, plaça, avinguda, parc, etc.) sempre que sigui possible, i respectar el nom propi en la denominació original (per exemple, el *volcà Fuji*, en lloc del *Fuji Yama*. En tot cas cal evitar expressions redundants (com *volcà Fuji Yama*). Sigui com sigui, cal tenir en compte que hi ha excepcions i vacil·lacions importants, per la qual cosa s'han de respectar sempre les formes fixades per l'ús com, per exemple, *Huang He* o *Huanghe*, en lloc de *riu Huang*.

4) Els noms dels xinesos d'ultramar (és a dir, de Taiwan, Hong Kong, Singapur i altres comunitats xineses del món) s'escriuran d'acord amb l'ortografia que ells mateixos acostumin a usar. En aquest cas, s'ha de tenir en compte que, quan es tracti de noms de tres paraules, les dues últimes s'escriuran unides per un guió i amb majúscula inicial només en la primera. Per exemple: *Kuomintang*, grafia clàssica del Partit Nacionalista de Taiwan, tal com es transcriu en el *Tōngyúng pīnyīn* emprat a Taiwan des del 1998, en lloc de *Guomingdang*, com es transcriuria en el *Hànyǔ pīnyīn* emprat a la República Popular de la Xina; *Taipei*, en lloc de *Taibei*; *Chiang Kai-xek*, en lloc de *Jiang Jieshi*.

Chiang Kai-xek

En aquest, i altres casos, s'ha optat per adequar la transcripció fonètica a l'ortografia catalana, però és igualment acceptable *Chiang Kai-shek*, una forma llatina més "internacionalitzada".

Veureu com en aquesta guia citem la transcripció correcta dels topònims o antropònims una sola vegada, identificant la pàgina i mòdul didàctic en què apareix per primera vegada, i que és aplicable a la resta dels materials didàctics on aparegui reflectit. També s'hi inclou una breu explicació de per què s'opta per aquesta transcripció i no una altra.

Finalment cal aclarir que, tot i que la transcripció correcta en el *rōmaji* preveu l'ús de màcron (guió sobre determinades vocals que denota que són de pronúncia llarga), que s'utilitzen en aquest document, aquest símbol no és present en la majoria de teclats en alfabet llatí, per la qual cosa la transcripció amb accent circumflex (^) substituïnt els màcron també es pot acceptar.

Continguts

Mòdul didàctic 1

L'espai geogràfic de l'Àsia oriental

Pablo Pareja Alcaraz, Alexandra Prats Armengol i Joan Ribas Sebastián

1. L'espai geogràfic de l'Àsia oriental

Mòdul didàctic 2

La població de l'Àsia oriental

Pablo Pareja Alcaraz, Alexandra Prats Armengol i Joan Ribas Sebastián

1. La població de l'Àsia oriental

Mòdul didàctic 3

Diversitat ètnica i formes de vida a l'Àsia oriental

Pablo Pareja Alcaraz, Alexandra Prats Armengol i Joan Ribas Sebastián

1. Diversitat ètnica i formes de vida a l'Àsia oriental

Mòdul didàctic 4

Geografia econòmica de l'Àsia oriental

Pablo Pareja Alcaraz, Alexandra Prats Armengol i Joan Ribas Sebastián

1. Geografia econòmica de l'Àsia oriental

Mòdul didàctic 5

Geografia urbana i medi ambient a l'Àsia oriental

Pablo Pareja Alcaraz, Alexandra Prats Armengol i Joan Ribas Sebastián

1. Geografia urbana i medi ambient a l'Àsia oriental

Mòdul didàctic 6

La geografia política de l'Àsia oriental

Pablo Pareja Alcaraz, Alexandra Prats Armengol i Joan Ribas Sebastián

1. La geografia política de l'Àsia oriental

Bibliografia

Les referències bibliogràfiques que es presenten en aquesta guia tenen per objectiu servir de complement i orientació als estudiants a l'hora d'aprofundir en l'estudi de les diferents unitats que comprèn l'assignatura. Per a cadascuna de les unitats s'han escollit les obres principals publicades en els darrers anys, com també una breu llista de vincles a pàgines web d'especial interès. A més, s'han indicat amb un asterisc (*) i s'han descrit breument les obres especialment recomanades per a la comprensió de la geografia física i humana de l'Àsia oriental.

Juntament amb aquesta bibliografia més específica per a cada unitat, també us adjuntem una sèrie d'obres més generals, no tan especialitzades però que us poden ser de gran utilitat per a comprendre aquesta disciplina:

Llibres i capítols de llibres

Blij, H. P. de; Muller, P. O. (2002). *Geography, Realms, Regions, and Concepts*. Nova York: John Wiley & Son.

Diversos autors (2007). *Atlas of China*. Washington D. C.: National Geographic.

Diversos autors (2009). *Anuario Asia-Pacífico 2008*. Barcelona: Casa Asia / CIDOB / Real Instituto Elcano.

Diversos autors (2009). *El atlas geopolítico 2010. Le Monde Diplomatique*. Madrid: Akal.

Diversos autors (2009). *El estado del mundo 2010*. Madrid: Akal.

Gentelle, P.; Pelletier, P. (1994). *Chine, Japon, Corée, Géographie Universelle*. París: Belin-Reclus.

* **Huggett, R. J.** (2009). *Physical Geography: The Key Concepts*. Londres: Routledge.

El llibre introdueix i analitza els conceptes bàsics per a l'estudi de la geografia física i humana tant de la regió de l'Àsia oriental com de les altres regions del món. Per a cadascun dels conceptes escollits, a més, inclou una breu llista de referències bibliogràfiques que permeten aprofundir-ne l'estudi.

Ibeas, J. M. (1994). *Asia oriental*. Madrid: Debate.

Méndez, R.; Molinero, F. (2000). *Espacios y sociedades. Introducción a la geografía regional del mundo* (6a. ed.). Barcelona: Ariel Geográfica.

* **Sellier, J.** (2002). *Atlas de los pueblos de Asia meridional y oriental*. Barcelona: Paidós.

Escrit en un llenguatge molt entenedor, aquest llibre descriu l'evolució dels diferents pobles de l'Àsia oriental al llarg de la seva història atenent tant als

aspectes geogràfics i demogràfics com als aspectes econòmics, polítics, religiosos, etc. Per a il·lustrar aquesta evolució, a més, el llibre inclou un centenar de mapes històrics i actuals molt ben documentats.

* **Weightman, B. A.** (2005). *Dragons and Tigers: Geography of South, East, and Southeast Asia* (2a. ed.). Emeryville (Califòrnia): Wiley.

Plantejat des d'una perspectiva multidisciplinària, aquest llibre presenta nombrosos mapes i fotografies dels diferents països que integren la regió de l'Àsia oriental, com també diversos casos d'estudi que permeten aprofundir en la seva realitat geogràfica i econòmica. El llibre recull, a més, una bibliografia extensa i molt útil sobre cadascun dels aspectes tractats.

Pàgines web d'interès

Weatherhead East Asian Institute / Columbia University: "East Asia in Geographic Perspective: China, Japan, Korea, and Vietnam": <http://afe.easia.columbia.edu/geography/> (i, amb caràcter més general, *East Asia for Educators*: <http://afe.easia.columbia.edu/>)

East & South East Asia: An Annotated Directory of Internet Resources: <http://newton.uor.edu/Departments%26Programs/AsianStudies-Dept/index.html>

Observatorio de la Política China: <http://www.politica-china.org/> (recull d'articles de reflexió entorn de la política xinesa actual; l'observatori s'inclou dins la pàgina web de l'Instituto Galego de Análise e Documentación Internacional: <http://www.igadi.org/>).

Real Instituto Elcano: <http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal> (en la secció "Asia-Pacífico" trobareu publicacions sobre diferents aspectes relacionats amb la geografia física i humana de la regió. Vegeu, per exemple, l'enllaç directe als anuaris *Asia-Pacífico* <http://www.anuarioasiapacifico.es/>)